

ÖNSÖZ

Gidenlerin ardından yazılmış yazıların bazıları bir talebe cevap vermek için kaleme alınmıştı. Büyük çoğunluğunu ise kendi isteğimle yazdım. Kitaplaşma safhasında ilk olarak ve yeni yazdıklarım oldu. Baktım uzayıp gidecek, bir noktada sınırlamak durumunda kaldım.

Bizim geleneğimizde, gidenleri hayırla anmak esastır. Burada sözünü ettiğim şahısların büyük ekseriyeti gerçekten her yönleriyle iyi insanlardı. Bu sebeple “hayırla yâd etme” konusunda zorlanmadım.

Söz konusu şahısların ortak özelliği, gönül ehli ve “derviş” insan olmalarıdır. Hepsi, bu kubbede “hoş bir sadâ” bırakarak gittiler.

Kitaptaki sıralamayı vefat tarihlerine göre yaptım.

Ruhları şâd, himmetleri dâim olsun.

Mehmet Demirci
İzmir, 2018

M. KÂZIM BÜYÜKKAKSOY

(1904 - 28 MAYIS 1993)

Kenan Rifâî 7 Temmuz 1950'de Hakk'a yürüdü. Sonraki senelerde her 7 Temmuz günü Mesih Paşa Câmii'nde ikinci namazından sonra bu büyük mürşidin sene-i devriyesi dolayısıyla mevlid-i şerif okunur oldu.

1970'li yıllardan beri dinlediğim bu mevlitleri vefâtına yakın senelere kadar Kâzım Büyükkaksoy okurdu. Kendisini ilk olarak Mesih Paşa'nın kürsüsünde mevlit okurken tanıdım. Hârikulâde bir sesle, özel nağmeler yaparak okuduğu bu mevlitler unutulmaz. Hak vergisi iyi bir sesi, fevkalâde güzel okuyuşu ve müstesnâ bir Kur'ân tilâveti vardı.

Mehmet Kâzım Büyükkaksoy, 2 Ekim 1904 yılında dünyâya geldi. Kenan Rifâî'nin oğludur. Fatih Numune Rüştiyesi, Vefa ve Gelenbevi okullarında ve özel Menbau'l-İrfan İdadisi'nde okudu. Yüksek tahsil olarak o zaman üçer yıllık olan İlahiyat ve Eczacılık mekteplerini bitirdi. Özel olarak Arapça¹⁶ ve Farsça dersleri aldı.

16 Kâzım Bey'in Celâl (Ökten) Hoca'dan Arapça dersi almasıyla ilgili bkz. bu kitapta "İlhan Ayverdi" bölümü.

Eczacılık Fakültesi'nde Fizik asistanlığı yaptı. Daha sonra bankacılığa heves ederek, on beş yıl Osmanlı Bankası'nda çalıştı. İki yıl kadar Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Okullar Mümeyyiz Vekilliği'nde bulunduktan sonra, Fatih Ali Emîri Millet Yazma Eserler Kütüphanesi'ne girdi ve müdür yardımcısı olarak 1960 yılında oradan emekli oldu. Yirmi yedi yıllık devlet hizmeti vardır.

MÛSİKÎ VE KUR'ÂN ÖĞRENİMİ

Küçük yaşlardan başlayıp on altı sene İzzeddin Hümâyî Bey'den tekke mûsîkîsi meşk etti. Muallim Kâzım Bey, Eyyubî Ali Rıza Şengel, Udî Sedat Öztoprak, İsmail Hakkı ve Musa Süreyya Bey'lerden özel olarak mûsîkî dersleri aldı.

On beş yaşlarında iken Filibeli Hafız Sami Efendi'den mevlit meşk etti. Fatih Camii Baş İmamı Ahmet Rasim Efendi'den Kur'ân kıraati öğrendi. Ünlü hattat Aziz Rifâî'den hat meşk ederek icazet aldı.

1927-28 yıllarında Büyük Postane üstünde bulunan İstanbul Radyosu'nda, haftada bir gün solo olmak üzere Vedia Rıza, Safiye Ayla ile bir yıl mûsîkî icrasında bulundu. Radyo Evi Ankara'ya taşınınca bu hizmeti son buldu.

Güzel ve yanık sesiyle İstanbul'un tanınmış mevlithanlarından biriydi. 1968 yılında UNESCO'nun çıkardığı "A Musical Antology of the Orient isimli antoloji de klasik ve dînî mûsîkîye ayrılmış uzunçalar (Longplay)'da bir gazeli bulunmaktadır.

Kâzım Bey 28 Mayıs 1993'te İstanbul'da vefat etti ve Merkez-efendi Kabristanı'nda aile mezarlığında sırlandı.

Mesnevi Hâtıraları (Kenan Rifâî'nin Mesnevi derslerinden

tuttuğu notlar)¹⁷ ve *Hak Yolunun Önderleri Yüce Veliler* adlı kitapları vardır.¹⁸

MEKTUP

Kâzım Beyefendi ile çeşitli yerlerde karşılaşip konuşmalarım oldu. Hoşsohbet, şakacı, güler yüzlü bir insandı. Oğlu Orhan Büyükaksoy bir süre İzmir Karşıyaka Emniyet Sandığı (bir devlet bankasıydı) müdürlüğü yaptı. Kendisiyle sıkça görüşürdük. Babası Kâzım Bey İzmir'e gelince bir akşam Güzelyalı'daki evimizi şereflendirdiler.

Kâzım Beyefendi'nin zevkli sohbetlerini dinledik. Bize o müstesnâ sesi ve tavrıyla Rahman Sûresi'ni okudu. Son derece mutlu saatler geçirdik.

Denizli'de bir sempozyumda “Merkez Efendi'nin Tasavvufî Yönü” adlı bir tebliğ sunmuştum. Bu tebliğin metni *Kubbealtı Akademi Mecmuası*'nın Temmuz 1988 sayısında basıldı. İşte bu yazıyı okuyan Kâzım Büyükaksoy bana nâzik bir mektup gönderdi. 25.07.1988 tarihli bu mektup şöyle:

“Saygıdeğer Mehmet Bey kardeşim

Göndermek nezâketinde bulunduğunuz Kurban Bayramı tebrik kartınızı aldım, son derece memnun oldum. Kartınızı okurken İzmir'de kendimi sizin evde sandım. Mevlid-i Şerif münasebetiyle İstanbul'da Mustafa Tahralı'nın dâiresinde az da olsa görüşmüş olduğumuz için mutluyum.

Son çıkan *Akademi Mecmuası*'nda Merkez Efendi hakkındaki makalenizi iki kez okuyup yararlandım. Nâçiz eserim

17 İlk baskısı 1967'de çıkan bu kitap, 2013 yılında *Kenan Rifâi'den Mesnevi Hâtıraları* adıyla yeniden basıldı.

18 Kâzım Büyükaksoy, *Hak Yolunun Önderleri Yüce Veliler*, Eser Kitabevi, 1973. Kitabın yeni baskısı, Kitsan, 2013.

olan “*Hak Yolunun Önderleri*” kitabında dahi büyük velî hakkında mâlûmat vardır, herhalde nâçiz eserim kütüphânenizde olsa gerek.

Yavuz Sultan Selim’in kızı ve Kanunî Süleyman’ın kız kardeşi olan Şah Revan Sultan, dünya sarayını terk edip Merkez Efendi’ye intisap ederek senelerce Hazretin hizmetinde bulunduğu önemlidir. O kadar ki Merkez Efendi, ‘Şah Revan Sultan’ı bir kez olsun ziyâret etmeyen bana gelmesin’ buyurduğu meşhurdur. Şah Revan Sultan Eyüb’e giderken Bahâriye Mevlevihânesi kabristanında medfûnedir.

Millet Kütüphânesi müdürlüğümde boş zamanlarda yazma basma eserler karıştırıp okurdum. ‘Şer’iyye’ kısmında Sünbül Efendi’nin ‘*Risâle-i Tabkıkîyye*’ adlı bir eseri olup, mütâlâa etmeğe değer. Bu eserde, Şeyhülislâm Ebussuud Efendi’nin Hazret-i Pîr’e karşı olan itirazlı fetvâsı şâyân-ı dikkat ve hayrettir. Maalesef bu nüsha yazma tek bir eserdir.

Mecmua’da başka bir makalenizde Sünbül Efendi’ye âit bir yazı yazıp yayınlanmasını gönülden niyaz eder, selâm ve sevgilerimi yollarım, değerli kardeşim efendim.

Kâzım Büyükkaksoy”

Daha sonra Millet Kütüphanesi’ne gidip Kâzım Bey’in sözünü ettiği yazma risâleyi buldum. İnceledikten sonra galiba bir makaleye yetecek kadar bilgiye rastlayamadığım için, maalesef isteğini yerine getiremedim.

RAHMAN SÜRESİ

Kâzım Bey küçük kızı Ferhan’ı on dört yaşında kaybedince derin bir üzüntüye kapılır. İlk torunu Alinur doğunca acısını

onunla gidermeye çalışır, küçük yavruya büyük bir sevgi ve şefkatle bağlanır. Vefâtına kadar hiç ayrılmazlar. Nitekim 7 Temmuz mevlitlerinde hep onunla birlikte geldiklerini, yan yana oturduklarını görürdük.

O günlerin küçük Alınur'u şimdi elektrik elektronik profesörüdür. Büyükbabası hakkında şu bilgileri verdi:

Pederi Kenan Rifâî, Ocak 1947 de Kâzım Büyükkaksoy'a yazdığı mektupta "Beni duadan unutma, her Cuma ve Pazartesi geceleri birer Sure-i Mülk oku" diye yazar. "Onun okuduğu Kur'ân'ı dinler ve bu ziyafetten ben de yararlanırdım" diyor Alınur.

Ayda bir Cuma geceleri Kâzım Beyefendi'nin evinde Kur'ân tilâvetinin yanı sıra, Sâdî şeyhleri Raşit Er, İzzi Onat, zakirbaşı Albay Selahattin Gürer, kitapçı Selahattin Demirtaş, neyzen Niyazi Sayın, rebabî Sabahattin Volkan, Ulvi Erguner gibi birçok mûsikîşinasın katıldığı tasavvuf mûsikîsi icra edilirdi.

Şu hâdiseyi de Kâzım Bey'in oğlu Orhan Büyükkaksoy (1929-2018) anlatır:

İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1870-1957) İstanbul kültür ve irfan hayatının mümtaz şahsiyetlerinden biridir. Bir Ramazan günü Vefa'daki konağında verdiği iftardan sonra terâvih namazını kıldırmasını Kâzım Bey'den ricâ eder. Ancak bir isteği daha vardır. O da terâvihi er-Rahman Sûresi ile kıldırmasıdır. Nev'i şahsına münhasır ve müzip bir kişiliğe sahip olan Kâzım Bey bu emrivâkîden pek hoşlanmaz ve terâvihi başka bir sûre ile kıldırılmaya başlar. Ancak birkaç rekâtta sonra sûrenin geri kalanını unuttur. Bu sırada İbnülemin arkadan seslenir: "Başka sûreyle kıldırılmam Kâzım Bey, kıldırılmam!" Bunun üzerine Kâzım Bey terâvihi kıldırılmaya Rahman Sûresi'yle devam eder ve onunla bitirmek zorunda kalır.

BEKİR SIDKI SEZGİN
(1936 - 10 EYLÜL 1996)

Değerli ses sanatçılarımızdan Bekir Sıdkı Sezgin 1936'da İstanbul'da doğdu. Çok iyi bir mûsıkîşinâs olan babası Hâfız Hüseyin Efendi, İstanbul Cerrahpaşa'daki bir camide müez-zindi. Annesi Feride Hanım ise, mûsıkî muallimliği yapan Ulviye Hanım'ın kızıdır. Bekir Sıdkı Sezgin annesi tarafından gelen lâdînî mûsıkî kültürü ile babası tarafından gelen dinî mûsıkî çevresi içinde seçkin bir ortamda yetişmiştir.

Beş yaşında Kur'ân-ı Kerîm'i hatmettiğinde hatim duasını, babasının mürşidi Şeyh Bekir Sıdkı Ateş Efendi yapmıştır. Ortaokuldan sonra hâfızlığını tamamlayan B. S. Sezgin, İstanbul Belediye Konservatuari'nı bitirdi. 1956'da TRT İzmir Radyosu'nda ses sanatçısı olarak göreve başladı. 1976'dan itibaren de TRT İstanbul Radyosu'nda görevine devam etti. Aynı yıl açılan İstanbul Teknik Üniversitesi Devlet Konservatuari'nde hocalığa başladı ve 10 Eylül 1996'daki vefatına kadar bu görevini sürdürdü.

Bekir Sıdkı Sezgin, İzmir'den, İstanbul Radyosu'na geldikten sonra sanatındaki üstün seviyesinden dolayı mûsıkî câmia-

sında kısa sürede efsane bir isim oldu. O yılların gazinocular kralı Fahrettin Aslan kendisini büyük paralar karşılığında sahneye çıkarmak istedi. Bekir Hoca, yetişme tarzı ve mûsikîye yüklediği ulvî mânânın icabı bu teklifi kabul etmedi. Aslında o günlerde, memur maaşının el verdiği şartlarda taksitle bir ev satın almıştı. Yani paraya çok ihtiyacı olduğu hâlde gazinolara çıkmadı.

O mûsikînin Allah'ın bir nimeti olduğunu, onu olmadık yerlerde ziyân etmenin, bu nîmete nankörlük olacağını sık sık hatırlatırdı. Mûsikîyi ibâdet suuruyla icrâ eder, bunun kendisine bahşedilmiş yüce bir değer, bir nimet sayardı. Dolayısıyla onun israf edilmeden iyi kullanılması, iyi icra edilmesi gerektiği anlayışına sahipti.

Bekir Sıtkı Sezgin kendine has bir üslûp geliştirmiş ve bu üslûpla ortaya koyduğu dinî ve din dışı mûsikî icraları döneminde çok beğenilmiştir. Ona göre iyi bir mûsikîşinas olabilmek için mûsikî birikiminin edebiyat ve tasavvuf bilgileriyle desteklenmesi gerekirdi.

KÂDİRİ DERVİŞİ

Bekir Sıdkı Bey bir Kâdiri dervişiydi, şöyle ki: İstanbul Eminönü'ndeki Aydınoğlu dergâhının son şeyhi Hâfız Bekir Sıdkı Ateş Efendi, 1925'te tekkelerin kapatılmasından sonra, İstanbul Cerrahpaşa semtinde bir câminin imamlığına tâyin edildi. O yıllarda, Bekir Sıdkı Sezgin'in babası Hâfız Hüseyin Efendi, aynı camide müezzinlik yapıyordu. Şeyh Bekir Sıdkı Ateş Efendi'ye biat ederek Kâdirîlik yolunda seyr-i sülûka başladı ve kısa bir sürede şeyhinden hilâfet aldı. Oğlunun ismi bu şeyhinden gelmektedir. 1940'lı yıllarda şeyhinin vefatından sonra irşat vazîfesi, Bekir Sıdkı Sezgin'in babası

Hâfız Hüseyin Sezgin'e geçti. Böylece Bekir Sıdkı Sezgin genç yaşta, babasına bîat ederek onun dervişi oldu. Kâdirîlik yolunda babasının irşâdıyla mânevî terbiyesini tamamlayan Bekir Sıdkı Sezgin, babasından irşât için icâzet aldıysa da kendisindeki mânevî emâneti başkalarına aktarma imkânı bulamamış olmalıdır.

Kadîm medeniyetimizin temeli olan Müslüman Türk aile yapısı bir de tasavvuf terbiyesiyle daha da incelirse, Bekir Sıdkı'nın ailesi gibi bir aile zuhûr eder. Bekir Bey dâima Allah dostlarının himmetini üzerinde hissetmiştir.

PİRİNİ ZİYARET

Bu konudaki bir hâtırası: İzmir Radyosu'nda çalıştığı yıllarda Bekir Bey'in Bağdat'a bir seyahati olmuş. Bekir Hoca kalacakları otele yerleşir yerleşmez; yolunun mensubu olduğu Kâdirîliğin Pîri Abdülkadir Geylanî hazretlerini ziyaret etmek istemiş, fakat şehrin güvenlik meseleleri yüzünden otelden ayrılmalarına izin verilmemiş. Buna çok üzülen Bekir Hoca, o gece Hazret-i Geylanî'yi rüyasında görmüş. Hazret-i Pîr, kendisine "Evlâdım, üzülmeye yarın seni yanıma aldıracağım" buyurmuş. Sabah olduğunda Bekir Hoca'nın da aralarında olduğu TRT ekibinin bir kısmının başka bir otele nakledileceği kendilerine duyurulmuş. Bekir Hoca yeni otele gittiğinde bir bakmış ki otel Hazret-i Geylanî'nin türbesine çok yakın, dışarı çıkma yasağı da yok. Hemen türbeyi ziyarete gitmiş ve bendesi olduğu Hazret-i Geylanî'nin huzurunda gözyaşları içinde Kur'ân-ı Kerîm okumuş.

Oğlu neyzen Kutsi Sezgin'e anlattığı bir rüyası var: Bekir Hoca rüyasında asr-ı saâdetde Medine-i Münevvere'de imiş. Fahr-i Kâinât Efendimiz'in (s.a.v.) evine varmış. Peygamber

Efendimiz; Bekir Hoca'ya hitaben "Evlâdım Sıdkı, gel yanıma otur ve bize Kur'ân oku!" buyurmuşlar. Bekir Hoca ağlayarak bir Aşır-ı şerîf okumuş ve daha sonra Peygamber Efendimiz Bekir Hoca'nın elinden tutarak Medine-i Münevver'e'nin sokaklarında Hoca'yı gezdirerek herkese tanıtmış.

Bekir Hoca bu hadiseden iki ay sonra âni bir kalp krizi geçirerek aramızdan ayrıldı, 10 Eylül 1996. Kadıköy'deki Sahrayıcedid Mezarlığı'na defnedildi. Naaşı evden çıkartılırken tabutunun başına şeyh efendilere mahsus, Kâdirî tâc-ı şerîfi kondu.²¹

EHL-İ BEYT ÂŞİĞİ

Naim Kaya anlattı, 1973 yılında İzmir'de evinde bizzat kendisinden dinlemiştir: Bekir Bey Ehl-i Beyt aşığı idi. Konser için Bağdat'ta buldukları bir akşam, taksiyle Kerbelâ'ya gider. Türbesini ziyâret sırasında, içinden Hz. Hüseyin'i görmek için samîmî bir niyazda bulunur. Bir an için karşısında Kerbelâ şehidi temessül eder. Bekir Bey o huşû içinde Kâzım Paşa'nın "*Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya/ Cibril var haber ver Sultân-ı enbiyaya*" nakaratlı meşhur Kerbelâ Mersiyesi'ni derin bir vecd içinde okur, oradaki Araplar bile cûş u hurûşa gelirler.

İzmir radyosunda görevli olduğu yıllarda Bekir Bey, bu şehirde üstün bir üslûpla mevlit ve Kur'ân okuyuşuyla dikkati çeker. O bir Kur'ân âşığı idi. Sencer Derya anlatır: Bekir Bey vefatından takriben on gün kadar önce, görevini bırakıp bir câmide fahri olarak imamlık yapmak arzu ettiğini söyler. Naim Kaya, Bekir Bey'in vefâtı üzerine şu şiiri yazmıştır:

21 Bu konudaki bilgileri Mustafa Hakan Alvan'ın bir yazısından aldım. Bkz. "Kadim Medeniyetimizin Sesi, Ârif Bir Mûsikîşinas: Bekir Sıdkı Sezgin", www.sabahulkesi.com, 16 Aralık 2016, S. 49.